

اصالت سنجی

مقاله مطالعه موردی

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:
A study of citizens' perception of
urban landscapes in multicultural
cities: The case of Baam-e Karaj, Iran
در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۵، شماره ۹، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، صفحه ۱۳۳-۱۴۴
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۴/۳۰، تاریخ بررسی اولیه: ۱۴۰۱/۵/۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۱۲، تاریخ
انتشار: ۱۴۰۱/۷/۱

بررسی سازوکار خوانش ذهنی افراد از منظر شهری در شهرهای چندقومیتی (مورد پژوهی: منظر بام کرج، ایران)

کارشناسی ارشد معماری منظر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب
دکترای معماری، دانشیار دانشکده هنرهای زیبا، تهران

مینا بابایی*

احمدعلی فرزین

چکیده: امروزه گسترش روزافزون مهاجرت از شهرهای کوچک و روستاها به شهرهای بزرگ، علاوه بر مشکلات اقتصادی و زیست محیطی، موجب شده است که جامعه شهری متشکل از اقوام و گروه‌های مختلف اجتماعی باشد. در قدم اول این چندفرهنگی هرج و مرج و پیچیدگی در شهرها ایجاد می‌کند، اما شناخت پتانسیل‌های آن می‌تواند در جهت رشد فضاهای شهری کارآمد گام بردارد. درک متفاوت افراد با پیشینه‌های مختلف از فضاهای شهری نکته مهمی برای طراحی و برنامه‌ریزی شهری است، چرا که برای داشتن شهری پویا و با هویت، طراحان شهری باید تفاوت‌های ادراکی شهروندان را بشناسند و با علم و آگاهی از آن به طراحی و برنامه‌ریزی بپردازند. با توجه به این مهم این پژوهش با هدف دستیابی به نحوه درک و ارتباط شهروندان با منظر شهری در شهر چندفرهنگی کرج شکل گرفته است. برای دستیابی به این هدف منظر کوه‌عظیمیه (بام کرج) برگزیده شد و پرسشنامه ساختار یافته بر مبنای شاخص‌های درک منظر که از ادبیات پژوهش استخراج شده‌است، بین شهروندان توزیع شد و داده‌های بدست آمده از تفاوت‌های ادراکی شهروندان به روش آنوا (Anova) و با استفاده از نرم‌افزار spss مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که اصلیت، زادگاه، مدت زمان زندگی و میزان تحصیلات افراد بر درک آنها از مناظر شهری بسیار تاثیرگذار است. از دلایل این تفاوت می‌توان به آشنایی، تصویر ذهنی افراد از شهر، خاطرات، آگاهی، دغدغه و توقعات متفاوت افراد با پیشینه‌های مختلف اشاره کرد.

واژگان کلیدی: چندقومیتی، درک منظر، تفاوت‌های ادراکی، برنامه‌ریزی شهری، منظر کرج

*minababaei9631@gmail.com

۱- مقدمه

برنامه‌ای را ارائه دهد که همه‌ی ذائقه‌های فرهنگی و قومیتی را پاسخگو باشد. به علاوه از نقاط مهم هر شهری مناظر شهری و طبیعی مشرف به شهرها هستند، که به ادراک سازمان بصری شهر، مفهوم آن و ایجاد حس مشترک در جامعه کمک می‌نمایند. بر همین مبنا این پژوهش با هدف دستیابی به نحوه درک شهروندان از مناظر و نظرگاه‌های طبیعی در کلان شهرهای چند قومیتی شکل گرفته‌است.

بخش عظیمی از جمعیت کلان شهرهای امروزی را مهاجرانی تشکیل می‌دهند که دارای تنوع بالای ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی هستند. تبدیل شدن شهرها از فرم تک قومیتی با هویت مشترک به شهرهای چند قومیتی، مدیریت شهری را به چالش کشیده‌است. طراح، برنامه ریز و سیاست‌گذار شهری با این معضل روبرو است که چگونه و با چه ساز و کار،

(Schwartz: 2016).

مهمترین مسئله در ارتباط با برنامه‌ریزی و طراحی فضاهای باز و طبیعی شهری در شهرهای چند فرهنگی، پیچیده بودن رابطه بین فرد و محیط پیرامون او و هویت شهری است که در تاثیر از آن شکل می‌گیرد (Hernández et al: 2007). برای درک این رابطه آگاهی از نحوه ادراک شهروندان از فضای شهری برای هر یک از ذینفعان توسعه شهری، مانند سیاست گذاران و برنامه‌ریزان شهری ضروری است (UNFPA: 2007). چرا که مطالعات نشان داده‌است که جمع‌آوری و تحلیل ادراکات شهری می‌تواند ابزاری قدرتمند برای تصمیم‌گیری‌های درست برای بهبود اوضاع شهر باشد (de Oliveira Capela and Ramirez-Marquez: 2019).

با توجه به نکات گفته شده، این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش اساسی است که افراد با ویژگی‌های شخصیتی و فردی متفاوت که بخشی از آن نیز از زادگاه اولیه آنان سرچشمه گرفته است و منجر به تفاوت در فرهنگ آن‌ها می‌شود، مناظر شهری را چگونه و طی چه سازوکاری درک می‌کنند؟ این امر از آن جهت اهمیت دارد که با توجه به چند فرهنگی بودن شهرهای بزرگ و سکونت طیف گسترده‌ای از شهروندان با ویژگی‌های قومی و فرهنگی متفاوت، ضرورت توجه به این تفاوت‌ها در برنامه‌ریزی و طراحی مناظر شهری وجود دارد.

برای پاسخ به پرسش مطرح شده، بام کرج در منطقه عظیمیه در شهر کرج به عنوان نمونه مورد مطالعه تحقیق انتخاب شد، چرا که شهر کرج طی ۵۰ سال اخیر به دلیل همجواری با پایتخت همواره با گسترش شهری و افزایش جمعیت مهاجر روبرو بوده است که از شهرهای کوچک برای کار و رفاه بیشتر به پایتخت می‌آمدند و بدلیل گرانی مسکن در تهران، کرج را برای سکونت انتخاب می‌کردند. در سال‌های اخیر چنان حضور قومیت‌های مختلف در کرج قابل توجه بوده که این شهر لقب "ایران کوچک" را گرفته است. طبق آخرین سرشماری انجام شده فقط در سال ۲۰۱۶

امروزه شاهد غلبه عناصر انسان‌ساز بر طبیعت هستیم، اما طبیعت عنصری است که تکنولوژی هرگز جایگزین آن نخواهد شد (Abbasi: 2017). طبیعت و فضاهای باز یکی از اولین مولفه‌های تشکیل یک شهر است که همواره نقش اساسی در زندگی اجتماعی شهر داشته‌است، این موضوع به ویژه در شهرهای فشرده و با تراکم بالا اهمیت دوچندان می‌یابد (Madanipour: 1999; 2015). چرا که مناطق طبیعی داخل شهرها مکانی برای گذراندن اوقات فراغت، ارتباط با محیط طبیعی و با دیگران است (Bartholomew, 1999). با توجه به اهمیت اینگونه فضاها ایجاد فضاهای شهری مبتنی بر طبیعت باید اولویت اصلی برنامه ریزان شهری باشد (Su et al: 2021) چرا که بسیاری از مشکلات بوجود آمده در شهرها مستقیماً به امکان دسترسی شهروندان به طبیعت ارتباط دارد (Fuller and Gaston: 2009).

از سوی دیگر، تمرکز بیشتر امکانات، مشاغل و خدمات در شهرهای بزرگ، به طور روزافزون مردم را از نقاط دیگر به خود جذب می‌کند (Martinez-Fernandez et al: 2012)، این امر توسعه در شهرهای امروزی را، شتابزده، بدون درک معانی نیازها و خواسته‌های ساکنان نسبت به فضاها و مناظر شهری کرده‌است (Gobster: 2001; Maruani and Cohen: 2007; Sanders and Schroder: 2008).

یکی از ویژگی‌هایی که گسترش شهرنشینی با خود به همراه داشته است، بوجود آمدن تعداد زیادی از شهرهای چندفرهنگی است (Thompson: 2002). در نگاه اول چند فرهنگی موجب پویایی شهر می‌گردد، اما فضای شهری در شهرهای چند قومیتی باید پاسخگوی نیازهای طیف گسترده‌ای از افراد با پیشینه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی باشد. باید از این تنوع فرهنگی تجلیل کند و خاطراتی که در آن شکل گرفته را حفظ کند (Thompson: 2002) تا بنیان‌های جامعه و انسجام اجتماعی بین شهروندان تقویت شود (Ellis and

بیش از ۱۰ درصد به جمعیت مهاجر کرج افزوده شد.

همه این موارد کرج را یکی از بزرگترین شهرهای چندفرهنگی ایران کرده است که خود ضرورت پرداختن

به این مطلب در این کلان شهر را نشان می‌دهد.

۲- پیشینه پژوهش

جدول ۱. پیشینه پژوهش

عنوان	نویسنده	ادراک منظر	بررسی شهر چند فرهنگی	ادراک شهروندان از منظر شهر
The multicultural city as planners' enigma	Michael A. Burayidi, 2003	_____	به چگونه تغییرات جمعیتی بر عملکرد برنامه‌ریزی می‌پردازد	_____
Residents' sense of place and landscape perceptions at the rural-urban interface	Katriina Soini, 2010	به تجزیه و تحلیل: ارتباط اجتماعی، ریشه‌ها و تعهد به مکان می‌پردازد.	_____	به بررسی چگونه گی تاثیر ادراکات منظر ساکنان محلی بر اساس حس مکان آنها پرداخته است.
Place meanings and desired management outcomes	Jordan W. Smith, 2011	توضیحات عوال سازگاری در درک منظر بررسی می‌شدند.	_____	به بررسی معنی مکان برای افراد مختلف پرداخته است.
Planning in the multicultural city: celebrating diversity or reinforcing difference?	Ruth Fincher, 2014	_____	مروری توصیفی بر برنامه‌ریزی در ارتباط با چندفرهنگی	به بررسی برداشت های مختلف از چندفرهنگی می‌پردازد
Crowdsourcing geo information on landscape perceptions and preferences	Peter H. Verburg, 2019	_____	_____	حالت‌های مختلف جمع‌سپاری برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد درک منظر و ترجیحات می‌پردازد
Does normative multiculturalism foster or threaten social cohesion?	Colleen Ward, 2020	_____	_____	به بررسی مهاجرت و میراث، مکان، تعلق و انسجام اجتماعی و رابطه بین سرمایه اجتماعی و محیط ساخته شده می‌پردازد.

۳- مبانی نظری

بررسی ادبیات موضوع در ارتباط با منظر

شهری نشان می‌دهد که پژوهشگران متعددی

شاخص‌های ادراک شهروندان از منظر شهری

"پیچیدگی"، "خوانایی" و "ترجیحات زیبایی شناختی" از عناصر مهمی هستند که کاپلان آن ها را مورد بررسی قرار داده است (Kaplan and Tveit et al: 2006). علاوه بر آن (Kaplan: 1989) نیز "انسجام"، "آشفته‌گی"، "ارزش تاریخی"، "مقیاس بصری"، "پیچیدگی" و "آشنایی" که می تواند در راستای معنای "حس مکان" قرار بگیرد؛ را تعریف می کند و هر یک از این عناصر را بعنوان سرشاخه ای در نظر می گیرد که چند عنصر زیرشاخه را پوشش می دهد و توصیف می کند (Tveit et al: 2006). "نگهداری" عنصر مهمی است که در تعیین ترجیحات منظر در مطالعات نساور و شپرد بیان شده است (Nassauer: 1997, Sheppard: 2001). (Sevenant and Antrop: 2009) عناصر "زیبایی شناختی بصری" منظر و ارتباط آن با عناصر "زیست محیطی" را بیان کرده اند. همچنین در ارتباط با "بکر بودن" و "حس بودن در طبیعت"، مطالعات (Purcell et al: 1994) و همچنین (Ode et al: 2008) اهمیت شاخص های درک منظر را در ارتباط با عنصر اصلی منظر که همان "بکر و طبیعی بودن" است را در شکل گیری اولویت های کاربران نشان می دهند. و در آخر سرزندگی در فضای شهری که به معنای میل و علاقه خودجوش فرد برای حضور در فضا می باشد، از مطالعات (Siahoui and Moradi: 2021) گرفته شده است.

جنبه های مختلف سنجه های ادراکی منظر را مورد مطالعه قرار داده اند مثل Lothian: 1999, Zube et al: 1989). همچنین عملکردهای منظر و ارتباط آن با درک منظر در تحقیقات کاپلان و کوتریر نیز بررسی شده است (Coeterier: 1996, 1985, Kaplan: 1989).

طبق گفته (Lothian: 1999)، تجزیه و تحلیل منظر شامل دو رویکرد است، یکی رویکرد تخصصی، که تمرکز آن بر توصیف منظر به عنوان یک شی است که ابعاد فضایی، محیط زیست، عناصر و المان ها زیرمجموعه آن قرار می گیرند. و دومین رویکرد ذهنی گرایی است، که تمرکز بر تجربه بیننده از منظر است که شامل ابعاد ادراکی، اجتماعی و دید و منظر می شود. در مجموع این ۶ گروه از ابعاد درک منظر منعکس کننده ویژگی های مشترک تفرجگاه کوهستانی و نظرها شهری در ارتباط با کاربران می باشد که در جدول ۲ بررسی شده است. و عناصر ادراکی در هر یک از این ۶ گروه، از منابع مختلفی به شرح زیر استخراج شده است:

"دعوت کنندگی" عامل بازدید و حضور شهروندان از محیط و منظر شهری، عنصری است که کوتریر در مطالعاتش به آن اشاره دارد (Coeterier: 1996) "دعوت به تعامل" که از آن عناصر دیگری مثل "مورد انتظار بودن رفتارها"، "مکان های ملاقات" و "فضاهای جمعی" نیز اقتباس شده و همچنین نیاز انسان برای "جستجو و کاوش" در محیط توسط (Appleton: 1975) تأکید شده، و دیگران نیز آن را تأیید کرده اند. (Hagerhall: 2000, Kaplan and Kaplan: 1989). "انسجام" در درک منظر و همچنین "رازآمیزی"،

جدول ۲. شاخص های درک منظر

ابعاد:	فضایی/کالبدی	ادراکی	محیط زیست	اجتماعی	دید و منظر	امکانات تفریحی
عناصر:	-امنیت	-برداشت فضایی	-پیکربندی گیاهان	-برقراری ارتباط	-طبیعی و شهری	-صندلی و سایه بان
	-طبیعی بودن و ارزش اکولوژیکی	-آرامش	-سرسبزی	-مکان های ملاقات	-چشم انداز	-آلاچیق
	-انسجام	-بی نظمی	-جاذبه طبیعی	-رفتارهای مورد انتظار		-امکانات ورزشی
	-خوانایی / وسعت / دامنه	-پرحادثه	-بکر بودن	-فضای عمومی		-نورپردازی
	-منحصر به فرد بودن نظافت و نگهداری	-هیجان انگیز	-حیات وحش			-پناهگاه
	-هماهنگی با شهر	-راز آلودگی	-تپه ها			-وسایل بازی
	-آرامش بخش	-یکنواختی	-کوه های سنگی			
	-تنوع فضایی	-راحتی	-نور خورشید			
	-کارکردو چیدمان	-همانگی				
	-حفاظت	-طبیعی				
	-حس رهایی	-ساختگی				
	-تاریخی و فرهنگی	-جلوه های بصری				
	-منظر صوتی	-کیفیت بصری				
	-دسترسی و وسایل نقلیه	-آشنایی				
	-نوع عناصر مصنوعی	-تصویر مکانی				
		-عناصر مزاحم				

۴- روش تحقیق

در این پژوهش مجموعه معیارها و شاخص هایی که از مرور منابع و متون مرتبط با درک منظر بدست آمد را در قالب یک پرسشنامه شامل دو بخش: یک بخش سوالات مربوط به اطلاعات شخصی و یک بخش پرسش های چهارگزینه ای در خصوص سنجش ادراک شهروندان مطرح شد. در مجموع ۷۲ سوال طراحی شد و پرسشنامه حاصل از آن بصورت آنلاین در

شبکه های اجتماعی توزیع شد. علاوه بر آن با حضور در منطقه، مصاحبه از روش "با هم پیمودن" با گروه های مختلف از نظر سن و جنس، در زمان های مختلف انجام شد.

برای تحلیل مصاحبه ها از روش "تحلیل کیفی محتوا" استفاده شد. بر این اساس متن ضبط شده هریک از مصاحبه ها پیاده سازی و واحدهای معنایی آنها استخراج شد. در نهایت اطلاعات بدست آمده از همه پرسشنامه ها با استفاده از روش آنوا (Anova) مورد

۵- یافته های پژوهش

همان طور که بیان شد، هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت ادراکات شهروندان از منظر شهری با توجه به ویژگی های قومیتی و فرهنگی آن ها می باشد. با در نظر گرفتن این هدف، با توجه به متغیرهای ادراک منظر، پرسشنامه ای ساختار یافته بر طبق طیف ۵ گزینه ای لیکرت تدوین شد. با توجه به جامعه آماری پژوهش که شهروندان در شهر کرج می باشند و همچنین نتایج ۳۰ پرسشنامه توزیع شده پایلوت و قرار دادن نتایج آن در فرمول کوکران، مشخص شد که نمونه مورد مطالعه می تواند تا ۱۶۰ نفر هم باشد که در راستای افزایش اعتبار تحقیق تعداد ۱۶۸ پرسشنامه توزیع شد. در بررسی ویژگی های فردی افراد مورد مطالعه مشخص شد که واریانس و تنوع چشم گیری بین افراد وجود ندارد و به نظر می رسد این نکته بتواند متغیرهای مداخله گر را تا حد امکان کنترل کند. بنابراین، استفاده از آزمون های مقایسه ای مبنای تحلیل قرار گرفتند. در نهایت بررسی این نوع از آزمون ها نشان داد که آزمون آنالیز واریانس یکطرفه سازگارترین آزمون با خواسته های پژوهش حاضر است. برای اطمینان از پایایی ابزار اندازه گیری از روش آلفای کرونباخ استفاده شد (جدول ۳). همانطور که مشاهده می شود در پژوهش صورت گرفته، مقدار آلفای کرونباخ استاندارد ۰/۸۴۲ می باشد که نشان دهنده این است که پژوهش صورت گرفته از پایایی مناسبی برخوردار است و نتایج حاصله قابل اتکاء است.

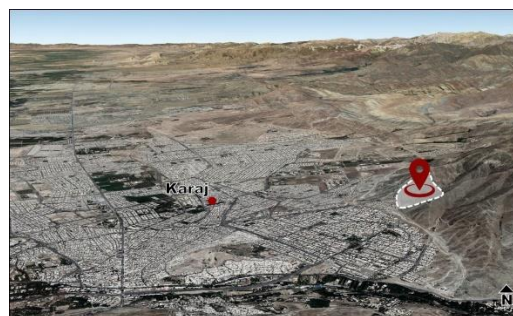
جدول ۳. بررسی پایایی پژوهش

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.842	59

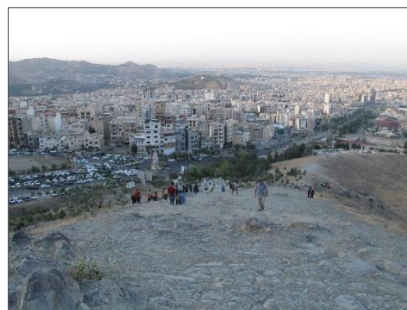
چهار عامل محل تولد، مدت زمان زندگی، میزان تحصیلات، قومیت را به دلیل اختلاف معناداری که در ادراک منظر شهری داشت در این آزمون مورد سنجش قرار دادیم:

مقایسه قرار گرفت و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

کوه عظیمیه (بام کرج) در منطقه شمال شرقی شهر کرج و مشرف به این شهر قرار گرفته است (تصویر ۱). بطوریکه از این بخش مناطق مختلف شهر کرج قابل دیدن و شناسایی است. بسیاری از شهروندان این منطقه را برای اوقات فراغت خود و تماشای شهر انتخاب می کنند (تصویر ۲). علاوه بر آن، این منظر شهری ویژگی های دیگری نیز برای جذب مخاطب دارد که از آن جمله مورد استفاده بسیاری از کوهنوردان، چتربازان و دوچرخه سواران کوهستان می باشد و همچنین مسیر پیاده روی، ورزش و سنگ نوردی، پیک نیک نیز دیگر فعالیت هایی است که در این منطقه صورت می گیرد. همانطور که قابل ملاحظه است طیف وسیعی از افراد جامعه برای مقاصد تفریحی مختلف در این منطقه حضور پیدا می کنند.

تصویر ۱: موقعیت کوه عظیمیه در شهر کرج

تصویر ۲: نظرگاه شهر کرج

۵-۱- محل تولد:

در این متغیر، تفاوت معناداری صرفاً در عامل "General.Vision.Landscape" ($Sig < 0/05$) به دست آمد. بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان بیان کرد که شهروندانی که دارای محل تولد متفاوت می‌باشند، چشم‌انداز و منظر شهری را متفاوت درک می‌کنند، با این وجود، تفاوت بارزی در متغیرهای دیگر نسبت به عمل محل تولد یافت نشد.

۵-۲- مدت زمان زندگی در شهر کرج و

استان البرز:

مدت زمان زندگی در ادراک دو عامل "General.Perception" و "General.Social" اثرگذار بوده‌است که این امر با توجه به کوچکتر بودن سطح معناداری (Sig) از مقدار 0.05 به دست آمده‌است. همچنین آزمون تعقیبی Tukey نشان داد که هرچقدر مدت زمان زندگی در شهر نمونه مورد مطالعه بیشتر بوده‌است، این دو بعد با شدت بیشتری درک شده‌اند.

۵-۳- میزان تحصیلات:

در سنجش اثرگذاری میزان تحصیلات بر ادراک نیز مشخص شد که سه عامل "General.Physical.Spatial"، "General.Perception" و "General.Environment" تحت تاثیر میزان تحصیلات افراد می‌باشند. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد، که افراد با میزان تحصیلات متفاوت این سه عامل را متفاوت درک می‌کنند. همچنین، نتایج آزمون تعقیبی Tukey نشان داد که هرچه تحصیلات افراد بالاتر باشد، می‌توان بیان کرد که

حساسیت آن‌ها نسبت به این سه عامل بیشتر است.

۵-۴- ویژگی‌های قومیتی:

دو عامل "General.Percetion" و "General.Vision.Landscape" از ویژگی‌های قومیتی افراد متاثر می‌شوند. بنابراین، می‌توان با ۹۵ درصد اطمینان بیان کرد که شهروندان با ویژگی‌های قومیتی متفاوت، این دو بعد را به‌طور معناداری متفاوت درک می‌کنند.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهاد

با توجه به بحران‌های اقتصادی و زیست‌محیطی شاهد مهاجرت طیف وسیعی از قشرها و گروه‌های مختلف اجتماعی از روستاها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ بوده‌ایم که در حال حاضر هم باشتاب در حال افزایش می‌باشد. این امر در طی سالیان متمادی موجب شکل‌گیری بحران‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و... در همه زمینه‌ها و بخش‌های شهرنشینی شده‌است. یکی از پایه‌ای‌ترین بخش‌ها، بخش معماری، شهرسازی است.

پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش که "چگونه و طی چه سازوکاری گروه‌های مختلف قومیتی و اجتماعی، مناظر و فضاهای شهری را درک می‌کنند؟"، پس از بررسی پژوهش‌های پیشین، شاخص‌های درک منظر را استخراج نمودیم. در ادامه کار شهر کرج که جزو مهاجرپذیرترین شهرهای ایران است، بعنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شد. و در آخر بام کرج و کوه عظیمیه را بعنوان فضایی که پتانسیل‌های لازم برای سنجش درک منظر توسط شهروندان را دارا بود برگزیدیم.

بر مبنای چهارچوب نظری که گفته شد یک

"General.Percetion" و "General.Environment" تاثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر، هرچه تحصیلات افراد بالاتر باشد، می‌توان بیان کرد که حساسیت آن‌ها نسبت به این سه عامل بیشتر است. به نظر می‌رسد دلیل این امر با توجه به انتظارات ذهنی که فرد تحصیل کرده نسبت به محیط پیرامون اش دارد باشد. علاوه بر آن احتمال می‌رود افراد تحصیل کرده از مشکلات زیست محیطی و شهری آگاهی بیشتری داشته باشند و دغدغه های متفاوتی از دیگر گروه‌های جامعه نسبت به محیط زیست و محیط شهری داشته باشند.

-در رابطه با ویژگی‌های قومیتی بر میزان ادراک شهروندان، دو عامل "General.Percetion" و "General.Vision.Landscape" به طور معناداری متفاوت درک می‌شوند. شاید بتوان گفت افرادی که از شهرهای دیگر برای زندگی به کرج آمده‌اند خاطرات و تصاویر ذهنی متفاوت و در نتیجه درک متفاوتی از شهر دارند. احتمالاً افراد با توجه به شهری که از آن کوچ کرده‌اند و همچنین پیش زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و فضایی که در آنها شکل گرفته است، توقعات متفاوتی از شهر و ویژگی‌های فضایی منظرین آن دارند.

همانطور که مشاهده شد پیشینه افراد در ادراک آنها از شهر و منظر شهری بسیار تاثیرگذار است. افراد تازه وارد به یک شهر جدید با تصاویر جدیدی روبرو می‌شوند که ممکن است با تصاویر ذهنی آنها متفاوت باشد. نحوه درک و ارتباط گرفتن افراد با تصاویر و مناظر جدید به عوامل زیادی بستگی دارد که می‌توان از آن جمله به نحوه ی سازماندهی و طراحی شهری اشاره کرد. چرا که این شهر و اجزای آن است که الگوی تعامل فرد با محیط و دیگر افراد را در شهر شکل می‌دهد. علاوه بر این درک و ارتباط افراد با شهر و مناظر شهری

پرسشنامه ۷۲ سوالی تبیین و طراحی شد و با استفاده از روش آنوا (Anova) تفاوت ادراکی شهروندان مورد مقایسه قرار گرفت که با توجه به یافته‌های بدست آمده تفسیر آن به شرح زیر است:

- یافته ها برای فاکتور "محل تولد" نشان داد شهروندانی که دارای محل تولد متفاوت می‌باشند، در عامل "General.Vision.Landscape" درک متفاوتی دارند. به نظر می‌رسد افرادی که متولد شهر کرج هستند و سال‌های زندگی خود در دوران کودکی را در این شهر سپری کرده‌اند، دارای تصویر ذهنی متفاوتی از شهر نسبت به دیگر شهروندان هستند. احتمال می‌رود دلیل درک متفاوت این افراد از منظر شهری، احساسی باشد که هر انسانی نسبت به شهر زادگاه خود دارد و دلیل دیگر می‌تواند این باشد که این افراد به سبب تصویر و خاطرات ذهنی که در طی دوران کودکی برای آن‌ها شکل گرفته، درک متفاوتی از شهر زادگاهشان نسبت به افرادی که در این شهر متولد نشده‌اند داشته باشند.

- یافته‌ها درباره ادراک شهروندان نسبت به "مدت زمان زندگی" شان در شهر کرج تفاوت در ادراک دو عامل "General.Percetion" و "Social.General" را نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد افرادی که مدت زمان بیشتری را در یک شهر زندگی کرده‌اند با گروه افراد بیشتری در شهر ارتباط برقرار کرده‌اند. و احتمالاً به دلیل حضور در یک شهر در یک بازه زمانی نسبتاً طولانی، با مکان‌های بیشتری از شهر آشنایی دارند و احتمالاً خاطراتی از مکان‌های مختلف آن دارند که این باعث می‌شود نقشه و تصویر ذهنی متفاوتی از آنان که مدت کوتاه تری را در این شهر زندگی کرده‌اند داشته باشند. در نتیجه شاید بتوان گفت که شکل‌گیری خاطرات و تصاویر ذهنی جدید در گذر زمان بر ادراک شهروندان از شهر تاثیرگذار است.

- یافته ها نشان می‌دهد که میزان تحصیلات بر ادارک سه عامل "General.Physical.Spatial"،

بالا رفتن توقع افراد از شهر و مناظر شهری است که موثر از بالا رفتن میزان تحصیلات، تجربه حضور در شهر ها و کشورهای متفاوت و آگاهی افراد است. این عوامل می تواند تاثیر مثبتی در روند تغییرات مناظر شهری داشته باشد، چرا که هر چه تعداد افراد دغدغه مند جامعه نسبت به محیط شهری افزایش یابد، مطالبه گری نیز به سبب آن بیشتر می شود. که این نیز می تواند در روند مثبت تغییرات و طراحی شهری تاثیرگذار باشد.

در طول زمان می تواند تغییر کند و در بیشتر موارد این تغییر مثبت است و به انس بیشتر افراد با شهر می انجامد که در این مرحله هم طراحی شهری می تواند بر تجربه شهروندان از حضور در شهر، ایجاد تصویر ذهنی مثبت از شهر و ارتباط موثر شهروندان با یکدیگر و با شهرشان تاثیرگذار باشد.

نکته دیگر به وجود آمدن خواسته های جدید و

7- References

Persian References:

- Ameri Siahoui, Hamidreza. Moradi, Sedigheh. (2021). Investigating the Influential Factors on Creating Vitality in Urban Spaces (Case Study: Taq-e Bostan Boulevard, Kermanshah), *Iranian Urbanism*, 4 (7), 238-250.

Latin References:

- Abbasi, H. A. (2017). Productive landscape. *Procedia Environmental Sciences*, 37, 131-140.
- Appleton, J. (1975). Landscape evaluation: the theoretical vacuum. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 120-123.
- Bartholomew, K. (1999). The evolution of American nongovernmental land use planning organizations. *Journal of the American Planning Association*, 65(4), 357-363.
- Coeterier, J. F. (1996). Dominant attributes in the perception and evaluation of the Dutch landscape. *Landscape and urban planning*, 34(1), 27-44.
- de Oliveira Capela, F., & Ramirez-Marquez, J. E. (2019). Detecting urban identity perception via newspaper topic modeling. *Cities*, 93, 72-83.
- Ellis, D., & Schwartz, R. (2016, July). The Roles of an Urban Parks System. In *Proceeding of IFLA AR-URBIO Conference 2016*.
- Fuller, R. A., & Gaston, K. J. (2009). The scaling of green space coverage in European cities. *Biology letters*, 5(3), 352-355.
- Gobster, P. H. (2001). Visions of nature: conflict and compatibility in urban park restoration. *Landscape and urban planning*, 56(1-2), 35-51.
- Hagerhall, C. M. (2000). Clustering predictors of landscape preference in the traditional Swedish cultural landscape: prospect-refuge, mystery, age and management. *Journal of environmental psychology*, 20(1), 83-90.
- Hernández, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E., & Hess, S. (2007). Place attachment and place identity in natives and non-natives. *Journal of environmental psychology*, 27(4), 310-319.
- Kaplan, R. (1985). The analysis of perception via preference: a strategy for studying how the environment is experienced. *Landscape planning*, 12(2), 161-176.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. Cambridge university press.
- Lothian, A. (1999). Landscape and the philosophy of aesthetics: is landscape quality inherent in the landscape or in the eye of the beholder?. *Landscape and urban planning*, 44(4), 177-198.
- Madanipour, A. (2015). Urban Design and Public Space. In *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (pp. 789–794). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-097086-8.74049-9>

- Madanipour, A. (1999). Why are the design and development of public spaces significant for cities?. *Environment and planning B: Planning and Design*, 26(6), 879-891.
- Martinez-Fernandez, C., Audirac, I., Fol, S., & Cunningham-Sabot, E. (2012). Shrinking cities: Urban challenges of globalization. *International journal of urban and regional research*, 36(2), 213-225.
- Maruani, T., & Amit-Cohen, I. (2007). Open space planning models: A review of approaches and methods. *Landscape and urban planning*, 81(1-2), 1-13.
- Nassauer, J. I. (1997). Cultural sustainability: aligning aesthetics and ecology. Island Press.
- Ode, Å., Tveit, M. S., & Fry, G. (2008). Capturing landscape visual character using indicators: touching base with landscape aesthetic theory. *Landscape research*, 33(1), 89-117.
- Okresek-Oshima, T., Baldauf, T., Okresek, M. T., & Halbartschlager, R. (2019, April). How to Meet the City—Urban Spaces for Friendly Encounters. In *REAL CORP 2019—IS THIS THE REAL WORLD? Perfect Smart Cities vs. Real Emotional Cities. Proceedings of 24th International Conference on Urban Planning, Regional Development and Information Society* (pp. 901-906). CORP—Competence Center of Urban and Regional Planning.
- Purcell, A. T., Lamb, R. J., Peron, E. M., & Falchero, S. (1994). Preference or preferences for landscape?. *Journal of environmental psychology*, 14(3), 195-209.
- Sanders, P., & Schroder, N. (2008). The genealogy of urban form: Brisbane case study. In *Conference Papers: Proceedings of The Subtropical Cities 2008, Brisbane-From fault-line to sight-line-subtropical urbanism in 20-20* (pp. 1-10). The Centre for Subtropical Design.
- Sevenant, M., & Antrop, M. (2009). Cognitive attributes and aesthetic preferences in assessment and differentiation of landscapes. *Journal of Environmental Management*, 90(9), 2889-2899.
- Sheppard, S. R. (2001). Beyond visual resource management: emerging theories of an ecological aesthetic and visible stewardship. *Forests and Landscapes: Linking Ecology, Sustainability and Aesthetics. IUFRO Research Series*, 6, 149-172.
- Su, F., Li, M., Shanthini, A., & Parthasarathy, R. (2021). Systematic effective modeling and geospatial information framework for environmental issues in urban areas. *Environmental Impact Assessment Review*, 86, 106507.
- Thompson, C. W. (2002). Urban open space in the 21st century. *Landscape and urban planning*, 60(2), 59-72.
- Tveit, M., Ode, Å., & Fry, G. (2006). Key concepts in a framework for analysing visual landscape character. *Landscape research*, 31(3), 229-255.
- UNFPA (2007). News on urbanization. <http://www.unfpa.org/urbanization>, Accessed date: 1 May 2018.
- van Eldik, A. K., Kneer, J., Lutkenhaus, R. O., & Jansz, J. (2019). Urban influencers: An analysis of urban identity in YouTube content of local social media influencers in a super-diverse city. *Frontiers in psychology*, 10, 2876.
- Zube, E. H., Sell, J. L., & Taylor, J. G. (1982). Landscape perception: research, application and theory. *Landscape planning*, 9(1), 1-33.

نحوه ارجاع به این مقاله:

بابایی، مینا. فرزین، احمدعلی (۱۴۰۱). بررسی سازوکار خوانش ذهنی افراد از منظر شهری در شهرهای چندقومیتی (مورد پژوهی: منظر بام کرج، ایران)، شهرسازی ایران، ۵ (۹)، ۱۳۳-۱۴۴.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1401-5-9-article9/>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27170918.1401.5.9.9>